

Konkluzje Rady z dnia 20 maja 2014 r. w sprawie skutecznego kształcenia nauczycieli⁽¹⁾

(2014/C 183/05)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

PRZYPOMINAJĄC O POLITYCZNYM TLE PRZEDMIOTOWEJ KWESTII, PRZEDSTAWIONYM W ZAŁĄCZNIKU DO NINIEJSZYCH KONKLUZJI,

UZNAJE, ŻE:

1. Wysokiej jakości nauczanie powszechnie uważa się za jeden z najważniejszych czynników decydujących o pozytywnych efektach uczenia się, gdyż pozwala ono rozwijać wiedzę, umiejętności, postawy i wartości, których potrzebują uczący się, by w pełni zrealizować swój potencjał zarówno jako osoby indywidualne, jak i aktywni członkowie społeczeństwa i pracownicy.
2. W szybko zmieniającym się świecie zmieniają się także rola nauczycieli oraz oczekiwania względem nich – nauczyciele stają przed wyzwaniem w postaci zapotrzebowania na nowe umiejętności, szybkich zmian technologicznych oraz rosnącej różnorodności społecznej i kulturowej, a także konieczności zapewnienia bardziej zindywidualizowanego nauczania i zaspokojenia specjalnych potrzeb edukacyjnych.
3. Edukatorom nauczycieli przypada kluczowa rola w podtrzymywaniu i podnoszeniu jakości pracy nauczycieli. Zapewnienie wysokiej jakości wstępnego kształcenia nauczycieli, wsparcia ułatwiającego im start w zawodzie (wdrożenie się do pracy) oraz ciągłego rozwoju zawodowego to jeden z istotnych czynników gwarantujących, że do zawodu nauczyciela trafiać będą odpowiedni kandydaci oraz że nauczyciele będą posiadać i utrzymywać stosowne kompetencje, od których w dzisiejszej szkole uzależniona jest skuteczność.
4. Aby móc ulepszyć programy kształcenia nauczycieli i proces rekrutacji, należy uprzednio określić kompetencje zawodowe potrzebne nauczycielom na poszczególnych etapach kariery zawodowej. Aby podnieść standardy jakościowe, można użyć ram kompetencji zawodowych, określając wiedzę, umiejętności i postawy, które powinni posiadać lub których powinni nabyć nauczyciele, także w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego oraz uczenia się dorosłych. Tego rodzaju ramy mogą być użyteczne także dla edukatorów nauczycieli przygotowujących nauczycieli do podejmowania zadań.

PRYZNAJE, ŻE:

1. Początkujący nauczyciele niekiedy wczesnie porzucają zawód, co może przynosić poważne straty zarówno indywidualnym osobom, jak i całym systemom. W radzeniu sobie z tym zjawiskiem mogą pomóc programy wstępnego kształcenia nauczycieli, które od samego początku zapewnią nauczycielom odpowiednie przygotowanie, a także środki wdrożeniowe, mentoring oraz szersze uwzględnianie osobistej i zawodowej satysfakcji nauczycieli.
2. Kształcenie nauczycieli należy uznać za integralny element szerszego celu przedmiotowej polityki, którym jest podnoszenie atrakcyjności i jakości tego zawodu. Wymaga to odpowiedniej strategii wybierania, rekrutowania i zatrzymywania nauczycieli, skutecznego wstępnego kształcenia nauczycieli, udzielania im wsparcia ułatwiającego start w zawodzie, stałego uczenia się i rozwoju zawodowego w trakcie kariery, pedagogicznych informacji zwrotnych oraz zachęt.
3. Programy kształcenia nauczycieli – bez względu na to, czy są skierowane do przyszłych nauczycieli, zanim rozpoczną oni karierę zawodową, czy też do praktykujących nauczycieli w kontekście ich ciągłego rozwoju zawodowego – powinny być odpowiednio elastyczne, by można je było dostosowywać do zmian w nauczaniu i uczeniu się. Powinny wykorzystywać doświadczenie nauczycieli i sprzyjać podejściu interdyscyplinarnemu opartemu na współpracy, tak by instytucje edukacyjne i nauczyciele uznawali za swój obowiązek współpracę z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, np. z kolegami, rodzicami i pracodawcami.

⁽¹⁾ Do celów niniejszego tekstu termin „nauczyciel” obejmuje nauczycieli szkolnych, nauczycieli i instruktorów kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukatorów osób dorosłych.

Termin „edukator nauczycieli” jest stosowany na określenie wszystkich tych, którzy aktywnie pomagają w formalnym uczeniu się przyszłych i obecnych nauczycieli zarówno w ramach inicjalnego kształcenia nauczycieli, jak i ich ustawicznego rozwoju zawodowego.

4. Szybka ekspansja cyfrowych narzędzi uczenia się i otwartych zasobów edukacyjnych stawia przed nauczycielami także zadanie odpowiedniego zapoznania się z nimi, tak by móc rozwijać stosowne kompetencje cyfrowe oraz skutecznie i właściwie wykorzystywać je w nauczaniu. Nowe narzędzia mogą także przyczynić się do zagwarantowania równego dostępu do wysokiej jakości edukacji dla wszystkich.

ZGADZA SIĘ, ŻE:

1. Wstępne kształcenie nauczycieli powinno zapewniać przyszłym nauczycielom podstawowe kompetencje, niezbędne, by mogli zaoferować wysokiej jakości nauczanie, oraz powinno motywować ich do nabywania i uaktualniania kompetencji w trakcie całej kariery zawodowej. W pełni uwzględniając konteksty krajowe, kształcenie takie powinno nie tylko obejmować wiedzę przedmiotową i kompetencje pedagogiczne uzupełniane przewidzianymi w nim okresami zdobywania praktycznego doświadczenia zawodowego, lecz także sprzyjać autorefleksji i współdziałaniu, adaptacji do klas wielokulturowych oraz podejmowaniu roli lidera.
2. Konkretnie kwestie, którym programy kształcenia nauczycieli powinny poświęcić więcej uwagi, to m.in. skuteczne metody pomagania uczącym się w nabywaniu kompetencji przekrojowych, takich jak kompetencje cyfrowe, umiejętność uczenia się, przedsiębiorczość oraz myślenie kreatywne i krytyczne, a także w zwiększaniu kompetencji językowych. Ponadto należy poświęcić uwagę skutecznym sposobom wspierania zróżnicowanych grup osób uczących się, w tym osób o specjalnych potrzebach lub osób ze środowisk defaworyzowanych.
3. Wstępne kształcenie nauczycieli może zyskać na rozwiązaniach z zakresu zapewniania jakości oraz regularnych przeglądach, przy czym nacisk należy kłaść na osiągnięcie wymaganych efektów uczenia się, na jakość i odpowiedni okres praktycznego doświadczenia, a także na zapewnianie adekwatności nauczanych treści.
4. Instytucje szkolnictwa wyższego oferujące wstępne kształcenie nauczycieli mogłyby zostać wzmocnione jako ośrodki kształcenia zarówno nauczycieli, jak i edukatorów nauczycieli oraz prowadzenia badań nad rozwojem kompetencji nauczycieli i nad skutecznymi metodami nauczania i uczenia się.
5. Dialog i partnerstwa między organizatorami kształcenia nauczycieli a instytucjami edukacyjnymi, a także przedstawicielami rynku pracy i społeczności mogą skutkować użytecznymi spostrzeżeniami i pomysłami podczas opracowywania i realizowania programów kształcenia nauczycieli. Takie partnerstwa mogą też pomóc promować bardziej skoordynowane podejście do kwalifikacji, standardów kompetencji oraz odpowiadającej im oferty szkoleniowej, zwłaszcza w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego oraz uczenia się dorosłych.
6. Zarówno wstępne kształcenie nauczycieli, jak i ciągły rozwój zawodowy nauczycieli powinny bazować na solidnych badaniach pedagogicznych i wykorzystywać metody uczenia się dorosłych oparte na wspólnotach praktyków, uczeniu się *online* oraz wzajemnym uczeniu się. Powinny one gwarantować, że nauczyciele będą mogli regularnie uaktualniać swoją wiedzę przedmiotową oraz otrzymywać wsparcie i być szkoleni w zakresie skutecznych, nowatorskich metod nauczania, w tym metod opartych na nowych technologiach.

Z NALEŻYTYM POSZANOWANIEM ZASADY POMOCNICZOŚCI I AUTONOMII INSTYTUCJONALNEJ ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, BY STOSOWNIE DO SYTUACJI KRAJOWEJ:

1. Starają się zadbać, by programy wstępnego kształcenia nauczycieli dawały przyszłym nauczycielom możliwość nabycia wszystkich stosownych kompetencji niezbędnych do pomyślnego rozpoczęcia kariery zawodowej.
2. Promowały rozwój kompleksowych ram kompetencji zawodowych nauczycieli⁽¹⁾, w których to ramach definiuje się kompetencje i cechy wymagane na poszczególnych etapach kariery zawodowej lub w różnych okolicznościach nauczania. Takie ramy powinny być odpowiednio elastyczne, by można je było dostosowywać do ewoluujących potrzeb, oraz powinny zostać omówione we współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami.
3. Zachęcały też do ustanowienia ram kompetencji zawodowych edukatorów nauczycieli, określających wymagane kompetencje, a jednocześnie wzmacniających współpracę i wzajemną wymianę informacji o stosowanych praktykach i rozwijających się dziedzinach, takich jak szkolny mentoring początkujących nauczycieli.
4. Dalej badały potencjał ściślejszej współpracy, partnerstw i tworzenia sieci z szeregiem zainteresowanych stron przy opracowywaniu programów kształcenia nauczycieli.

⁽¹⁾ Na podstawie sprawozdania z lipca 2013 r. byłej tematycznej grupy roboczej ds. rozwoju zawodowego nauczycieli (Wspieranie rozwoju kompetencji nauczycieli na rzecz lepszych efektów uczenia się).

5. Promowały skuteczne cyfrowe nauczanie i uczenie się, dbając, by także edukatorzy nauczycieli i nauczyciele osiągnęli wystarczający poziom umiejętności cyfrowych oraz uczyli się, jak pomagać osobom uczącym się mądrze i bezpiecznie korzystać z zasobów cyfrowych oraz jak lepiej kierować indywidualnym procesem uczenia się – poprzez uaktualnione programy kształcenia nauczycieli oraz szerszy dostęp do dobrych jakościowo otwartych zasobów edukacyjnych i ich lepsze wykorzystanie.
6. Korzystały z możliwości finansowania, które dają instrumenty UE, np. program Erasmus+, a w stosownym przypadku Europejski Fundusz Społeczny, po to by:
 - (i) wspierać politykę państw członkowskich służącą podnoszeniu jakości wstępnego kształcenia nauczycieli i ciągłego rozwoju zawodowego nauczycieli; oraz
 - (ii) promować mobilność przyszłych nauczycieli, kadry dydaktycznej oraz edukatorów nauczycieli, a także zachęcać do partnerstw strategicznych, eksperymentów politycznych i perspektywicznych projektów z zakresu kształcenia nauczycieli, zwłaszcza po to by umożliwić testowanie nowych metod i przekładanie ram kompetencji na praktykę.

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH I KOMISJI, BY:

1. Jak najlepiej wykorzystały struktury „ET 2020” dostępne w ramach otwartej metody koordynacji, by wzmocnić kształtowanie polityki na podstawie dowodów oraz rozwinąć i rozpowszechnić udane praktyczne rozwiązania w tej dziedzinie polityki w następującym zakresie:
 - skuteczne programy kształcenia nauczycieli, ze szczególnym uwzględnieniem wstępnego kształcenia nauczycieli oraz sposobów wypracowywania podejść do nauczania opartych na współpracy,
 - rozwój zawodowy instruktorów kształcenia i szkolenia zawodowego w przedsiębiorstwach, z uwagi na ich kluczową rolę w zapewnianiu dobrego jakościowo przygotowania zawodowego i innych form uczenia się poprzez praktykę w miejscu pracy,
 - zwiększanie adekwatności programów kształcenia nauczycieli oraz umiejętności zawodowych nauczycieli i instruktorów, w stosownym przypadku poprzez ściślejszą współpracę z pracodawcami, w tym przedsiębiorstwami.
2. Wykorzystały wyniki stosownych analiz i badań, np. TALIS ⁽¹⁾, aby zająć się wpływem, jaki na politykę mają poglądy i opinie nauczycieli i liderów edukacyjnych o kształceniu nauczycieli.
3. Zidentyfikowały w drodze badań przykłady najskuteczniejszych metod i praktyk, dzięki którym nauczyciele mogliby pomagać osobom uczącym się skutecznie radzić sobie z nauką w dzisiejszym wielowymiarowym otoczeniu edukacyjnym.

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI, BY:

1. Budowała społeczności nauczycieli, zwłaszcza nauczycieli przyszłych i nowo zatrudnionych, korzystając z istniejących europejskich platform dla nauczycieli, np. eTwinning, w celu dalszego rozwijania wzajemnej współpracy w dziedzinie praktyk nauczycielskich w całej UE.
2. Wspierała współpracę z partnerami, sieciami i organizacjami, które mogą zaoferować doświadczenie i *know how* w zakresie opracowywania skutecznych programów kształcenia nauczycieli, zwłaszcza programów wstępnego kształcenia nauczycieli.

⁽¹⁾ Międzynarodowe Badanie Nauczania i Uczenia się (OECD).

ZAŁĄCZNIK

Tło polityczne

1. Artykuł 165 i 166 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.
2. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie⁽¹⁾.
3. Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 15 listopada 2007 r. na temat poprawy jakości kształcenia nauczycieli⁽²⁾.
4. Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia na okres do roku 2020 („ET 2020”).
5. Konkluzje Rady z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie doskonalenia zawodowego nauczycieli i kadry kierowniczej szkół⁽³⁾.
6. Komunikat z Brukseli z dnia 7 grudnia 2010 r. oraz konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie priorytetów ściślejszej europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego w latach 2011–2020⁽⁴⁾.
7. Rezolucja Rady z dnia 28 listopada 2011 r. w sprawie odnowionej europejskiej agendy w zakresie uczenia się dorosłych⁽⁵⁾.
8. Konkluzje Rady z dnia 26 listopada 2012 r. pt. „Kształcenie i szkolenie a strategia »Europa 2020« – rola kształcenia i szkolenia w naprawie gospodarczej, we wzroście gospodarczym oraz w pobudzaniu zatrudnienia”⁽⁶⁾.
9. Konkluzje Rady z dnia 15 lutego 2013 r. w sprawie inwestowania w kształcenie i szkolenie – odpowiedź na komunikat pt. „Nowe podejście do edukacji: inwestowanie w umiejętności na rzecz lepszych efektów społeczno-gospodarczych” oraz na roczną analizę wzrostu gospodarczego 2013⁽⁷⁾.
10. Konkluzje Rady z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie skutecznego przywództwa w edukacji⁽⁸⁾.
11. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1288/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. ustanawiające „Erasmus+”: unijny program na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu⁽⁹⁾.
12. Konkluzje Rady z dnia 24 lutego 2014 r. w sprawie skutecznego i innowacyjnego kształcenia i szkolenia służącego inwestowaniu w umiejętności – wspieranie europejskiego semestru 2014⁽¹⁰⁾.

Dalsze tło

1. Komunikat Komisji z dnia 20 listopada 2012 r. pt. „Nowe podejście do edukacji: inwestowanie w umiejętności na rzecz lepszych efektów społeczno-gospodarczych”.
2. Raport Eurydice z 2013 r. pt. „Key Data on Teachers and School Leaders in Europe” (Podstawowe dane o nauczycielach i liderach edukacyjnych w Europie).

⁽¹⁾ Dz.U. L 394 z 30.12.2006, s. 10.

⁽²⁾ Dz.U. C 300 z 12.12.2007, s. 6.

⁽³⁾ Dz.U. C 302 z 12.12.2009, s. 6.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 324 z 1.12.2010, s. 5.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 372 z 20.12.2011, s. 1.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 393 z 19.12.2012, s. 5.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 64 z 5.3.2013, s. 5.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 30 z 1.2.2014, s. 2.

⁽⁹⁾ Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 50.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 62 z 4.3.2014, s. 4.